

SĄD NAJWYŻSZY

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

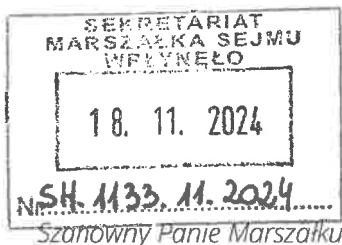
L.dz. SPS:WP.020228.4.2024

Data wpływu 18. 11. 2024

Warszawa, 15 listopada 2024 r.

PP I-0131-990/24

Do druku nr 687

Szanowny Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

mając na uwadze prowadzone prace nad rządowym projektem ustawy budżetowej na rok 2025, zmuszona jestem wskazać na możliwe negatywne konsekwencje dla Skarbu Państwa, jakie mogą wynikać w sytuacji zmniejszenia budżetu na 2025 rok w ramach części 04 Sądu Najwyższy.

Budżet Sądu Najwyższego na 2024 rok został znacząco zmniejszony przez Sejm na etapie prac parlamentarnych. W odniesieniu do przedłożonego projektu budżetu uchwalonego przez Kolegium Sądu Najwyższego limit wydatków określony ustawą budżetową na 2024 rok został obniżony o blisko 9%. Wobec powyższego środki w planie finansowym Sądu Najwyższego na 2024 rok w paragrafie wydatków na wypłatę kar i odszkodowań wypłacanych na rzecz osób fizycznych zostały ograniczone do wysokości jedynie już zasądzonych od Sądu Najwyższego kwot z tytułu odszkodowań i zadośćuczynień na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn.: Dz. U. z 2024 roku, poz. 442 ze zm., dalej: ustawa lutowa).

W dniu 28 października br. do Sądu Najwyższego wpłynął wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 września 2024 r., na mocy którego Sąd Najwyższy jako *statio fisci* Skarbu Państwa został zobowiązany do zapłaty kwoty całkowitej w wysokości 2 876 272,52 zł (słownie: dwa miliony osiemset siedemdziesiąt sześć tysięcy dwieście siedemdziesiąt dwa złote i pięćdziesiąt dwa grosze) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty na rzecz wnioskodawców, w tym zadośćuczynienie za krzywdę w kwocie 2 600 000,00 zł (słownie: dwa miliony sześćset tysięcy złotych), odszkodowanie za szkodę w kwocie 273 968,52 zł (słownie: dwieście siedemdziesiąt trzy tysiące dziewięćset sześćdziesiąt osiem złotych i pięćdziesiąt dwa grosze) oraz kwoty 2 304,00 zł (słownie: dwa tysiące trzysta cztery złote) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Podstawą prawną zasądzonej kwoty stanowiły przepisy art. 8 ust. 1 oraz art. 13 ustawy lutowej.

Należy podkreślić, iż Sąd Najwyższy nie był informowany o toczącym się postępowaniu, ani nie mógł podjąć żadnych czynności procesowych. Wynika to ze zmiany brzmienia art. 8 ust. 3 ustawy lutowej na podstawie art. 8 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1860), poprzez wyłączenie stosowania art. 554 § 2a i 2b ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 37). W związku z powyższym, od dnia 28 września 2023 r., w przypadku postępowań o odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wydania lub wykonania orzeczenia, które następnie zostało uznane za nieważne, Skarb Państwa nie jest stroną postępowania, a w rezultacie Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego nie stanowi organu go reprezentującego. Brak uznania Skarbu Państwa za uczestnika postępowania wiąże się z

określonymi negatywnymi dla Sądu Najwyższego konsekwencjami, w postaci niemożności obrony swych praw, a także braku wiedzy o toczącym się postępowaniu, a w rezultacie brakiem możliwości podjęcia stosownych działań w zakresie zapewnienia środków na realizację przedmiotowych wyroków. Nie sposób jednocześnie zgodzić się z argumentacją projektodawcy wyrażoną w uzasadnieniu do projektu ustawy nowelizującej, który stwierdził, iż udział w postępowaniu sądowym aktualnie istniejących organów nie zapewnia Skarbowi Państwa rzeczywistej możliwości obrony jego praw, ze względu na m.in. znaczący upływ czasu, co z kolei uzasadnia przekazanie reprezentacji Skarbu Państwa jedynie prokuraturze. Wątpliwości budzi przyjęte założenie, iż tylko prokuratura może zapewnić optymalne zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa, w szczególności w sytuacji, gdy prokuratura nie stanowi w danym postępowaniu *statio fisci* Skarbu Państwa. Zastosowane rozwiązania powodują, iż określone w orzeczeniu sądu *statio fisci* Skarbu Państwa nie jest informowane o wszczęciu postępowań, których wynik może mieć istotny wpływ na gospodarkę budżetową danej jednostki. *Statio fisci* Skarbu Państwa uzyskują informację dopiero z chwilą doręczenia im odpisu prawomocnego orzeczenia sądu.

Przedstawiony wyrok obrazuje skalę nadzwyczajnych i nieprzewidywalnych obciążeń budżetu Sądu Najwyższego, które jako zobowiązania Skarbu Państwa muszą zostać zrealizowane. W związku z otrzymanym wyrokiem Sąd Najwyższy zmuszony był dokonać odpowiedniej zmiany w planie wydatków w trybie przeniesień wydatków z innych podziałek klasyfikacji wydatków, co wiązało się z ograniczeniem bieżących wydatków, a także koniecznością przesunięcia części zadań na kolejny rok.

Wyroki zasądzające od Skarbu Państwa – Sądu Najwyższego odszkodowanie lub zadośćuczynienie w oparciu o przepisy ustawy lutowej pojawiają się od kilku lat i można przypuszczać, iż będą pojawiać się w przyszłości. Sądy zasądzają nawet wielomilionowe kwoty, które stanowią znaczące obciążenie dla budżetu Sądu Najwyższego. Co więcej, jak pokazuje praktyka, ich wysokość wzrasta, co wynika ze stosowanych przez sądy przesłanek obiektywnych, tj. stosowania kwoty przeciętnego wynagrodzenia lub kwoty minimalnego wynagrodzenia jako podstawy określenia wysokości szkody lub krzywdy. Niemniej jednak niemożliwe jest przewidzenie wysokości zasądzanych kwot, a także terminu ich wymagalności, co wynika, jak wskazano powyżej, z braku uczestnictwa Sądu Najwyższego jako strony postępowania oraz niezależności sądów i niezawisłości sędziów w zakresie orzekania.

Sąd Najwyższy, jako jednostka budżetowa, działa na podstawie planu dochodów i wydatków, a wszelkie przewidziane w nim wydatki mają na celu wyłącznie właściwą realizację powierzonych mu, jako najwyższemu organowi władzy sądowniczej, zadań. W skrajnych sytuacjach brak zapewnienia odpowiednich środków budżetowych może być poczytany jako naruszenie niezależności sądów stanowiącej jedną z fundamentalnych zasad ustrojowych (art. 173 Konstytucji). Dlatego też, mając na uwadze powyższe, a także trwające obecnie prace nad projektem ustawy budżetowej na 2025 rok, zwracam się z prośbą o wzięcie pod uwagę, że ograniczenie budżetu Sądu Najwyższego może wiązać się z ryzykiem braku możliwości realizacji jego zadań ustawowych!

Z poważaniem,

dr hab. Małgorzata Manowska